

Гендерні особливості спілкування в юнацькому віці

Як свідчить аналіз опрацьованої літератури, існує декілька концепцій гендера. Це обумовлено як відносною «молодістю» гендерного підходу (перші наукові праці з'явилися близько двадцяти років тому); так і складністю самого феномена. Гендер є складним соціокультурним явищем, що відображає відмінності в поведінці, ментальних та емоційних характеристиках між чоловічим та жіночим. Без з'ясування ролі жінки та чоловіка в сучасному житті, тих специфічних внесків, які кожен із них робить у розвиток суспільства, неможливе серйозне психологічне дослідження. Дана тема роботи є доволі актуальною, ще й тому, що гендерні особливості особистості не виникають одразу з народженням дитини, вони розвиваються протягом усього людського життя і залежать від багатьох умов і чинників. Цей розвиток має свої закономірності та протиріччя. Від нього залежить характер життєвого сценарію людини, стиль життя та особливості спілкування [2].

Гендерні відмінності виявляються в різних видах діяльності, зокрема у спілкуванні. Тому мета даної роботи з'ясувати відмінності у спілкуванні юнаків та дівчат, чоловіків та жінок. Предмет даного дослідження - з'ясувати гендерні особливості спілкування в юнацькому віці, виявити рівень мотивації на успіх та страху перед невдачами та головне як гендер впливає на комунікативні функції юнаків та дівчат.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що гендерні особливості особистості впливають на характер мотивації на успіх та страх перед невдачами та знаходять своє відображення у спілкуванні між юнаками та

дівчатами. Завдання – зробити теоретичний аналіз матеріалу з даної теми, практично дослідити рівень мотивації на успіх та страх перед невдачами, особливості спілкування в юнацькому віці.

Для реалізації поставленої мети було використано анкетування. Опитувальник складається з ряду питань, що потребують конкретної відповіді на питання без обґрунтування.

Поняття «гендер» увійшло у вжиток із соціології. Воно відбиває соціальну стать людини на відміну від біологічної. Тому гендер – це соціально-рольовий статус, який визначає соціальні можливості освіти, професійної діяльності, ролі в родині. Це поняття, що розглядається сучасною соціологією як протилежне поняття біологічної статі людини. Відмінність полягає в тому, що біологічна стать «видається» людині ще до народження, і змінити її неможливо. Гендер же є весь поведінковий комплекс, притаманний чоловікам і жінкам. Він може змінюватися в ході історичного розвитку суспільства. Саме поняття «гендер» виникло, коли вчені виявили, що біологічна стать мало впливає на соціальні ролі чоловіків і жінок. Гендер – це сукупність соціальних і культурних норм, які суспільство вимагає виконувати людям в залежності від їх біологічної статі [6].

І чоловіки, і жінки, що живуть в суспільстві, мають виконувати свої гендерні ролі, які їм приписує це суспільство. Природно, у різних суспільствах і ролі будуть мати різний характер. В рамках цього підходу гендер розуміється як організована модель соціальних відносин між жінками і чоловіками, яка не тільки характеризує їх спілкування і взаємодію в родині, а й визначає характер їх відносин в основних інституціях суспільства. Гендер, таким чином, трактується як один з базових вимірів соціальної структури суспільства, який разом з іншими соціально-демографічними і культурними характеристиками організує соціальну систему [4].

Манері спілкування чоловіків і жінок надавали великого значення здавна. Наприклад, жінкам не треба було дивитися співрозмовнику прямо в очі. Відведений убік погляд свідчив про сором'язливість, скромність, покірність. Правда, з віками звичаї змінюються. Тепер жінки погляд не відводять. Навпаки, за даними Р. Екслайна, жінки частіше дивляться на інтерв'юерів, ніж чоловіки.

Чоловічий стиль спілкування з самого раннього дитинства виглядає більш активним і предметним. Чоловіки більш прямолінійні у своїх потребах, що робить їх більш зрозумілими і передбачуваними в порівнянні з жінками. Чоловічий стиль спілкування підкреслює незалежність, схильність до дій, характерний для людей, наділених владою, а жіночий – взаємозалежність. Чоловіки говорять з натиском, перебивають співрозмовника, твердіше дивляться в очі, рідше посміхаються. Щоправда, багато залежить від групи спілкування і позиції в ній чоловіка. У суто

чоловічих групах чоловіки посміхаються і сміються рідше, ніж жінки в суто жіночих групах. Однак у змішаних групах чоловіки-лідери, спілкуючись з жінками-підлеглими, і чоловіки-підлегли, спілкуючись з жінками-лідерами, посміхалися частіше, ніж жінки. Жінки ж (особливо в різностатевих групах) віддають перевагу менш прямим засобам впливу на співрозмовника – вони менше перебивають, є більш тактовними і ввічливими, менш самовпевнені. Вони частіше ставлять запитання, повторюючи їх, частіше виражають сумнів або заперечення з приводу своїх висловів, щоб пом'якшити свою думку і проявити хоча б мінімальну підтримку іншому того, що говорить. Л. Карлі зі співавторами знайшли, що у жінок трохи більше, ніж у чоловіків, виражена виправдовувальна інтонація, дружелюбність в експресії особи, ступінь нахилу і напруженість пози, спокійна жестикуляція. Жінки-лідери сміються однаково часто при спілкуванні як з чоловіками, так і з жінками [6].

Чоловіки спілкуються з більшою емоційною стриманістю, прагненням до домінування, до креативності і раціональних способів взаємодії. Вони спілкуються один з одним на більшій відстані, у них менше прийнято обніматися і особливо цілуватися. Щоправда, цих норм дотримуються не у всіх країнах. У Марокко, як пише Ш. Берн, чоловіки можуть вільно ходити вулицями, тримаючись за руки або навіть під лікоть. Для чоловіків зміст спільної діяльності важливіший, ніж індивідуальна симпатія до партнерів [4].

Жінки вільніше висловлюють свої емоції і почуття, в тому числі з особами протилежної статі, вони мають у своєму розпорядженні більший діапазон міжособистісних дистанцій, кожна з яких показує певний рівень близькості з чоловіком. Внаслідок більшої соціальної орієнтованості жінки чіткіше усвідомлюють ті тендітні зв'язки, які об'єднують людей і роблять їх спілкування понад довірчим. Жіночий стиль спілкування пов'язаний з такими міжособистісними відносинами, для яких характерні підлегли, або соціально бажані стратегії поведінки, демонструючи які жінка спирається більшою мірою на інтуїцію.

Як зазначають психологи Е. Р. Слобідська і Ю. М. Плюснин (1987), поглядів, спрямованих хлопчиками на хлопчиків, більше, ніж спрямованих на дівчаток. У дівчаток поглядів, спрямованих на хлопчиків, теж більше, ніж поглядів, спрямованих на дівчаток [4].

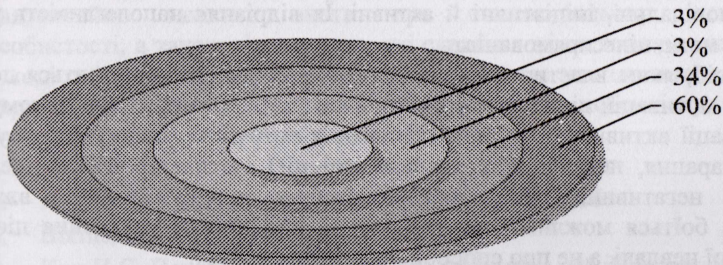
Щоправда, є й інші спостереження. Так, В. Аїкс і Р. Барнс (Р. Барнс, 1978) помітили, що юнаки і дівчата з традиційними уявленнями про статеві ролі рідше дивляться один на одного, рідше розмовляють один з одним, менше посміхаються і використовують менше жестів при спілкуванні в порівнянні з тими особами, статево-рольові установки яких більш ліберальні. Можливо, що ці особливості спілкування осіб різної статі один з одним обумовлені сором'язливістю, пов'язаною з віковими особливостями.

Для з'ясування рівня статево-рольової ідентифікації було використано шкалу «маскулінність - фемінність». Серед опитаних юнаків 100% мають виражену маскулінність (тобто мають досить високий бал за результатами анкети). Можна зробити висновок, що вони повністю відчувають себе представниками чоловічої статі, поведяться в суспільстві відповідно до статево-рольової ідентифікації. Серед дівчат ситуація дещо інша. Повністю вважають і поведуть себе як представниці прекрасної статі 75% опитаних дівчат (тобто мають низький бал за результатами тесту, що свідчить про фемінність). Проте 25% опитаних дівчат проявляють риси характеру властиві хлопчикам (мають високий бал – виражена маскулінність) – рішучість, мужність, витривалість, порядність, можуть застосувати фізичну силу при з'ясуванні стосунків.

На основі вище проаналізованого тесту можна зробити висновок, що згідно соціальної ідентичності і юнаки, і дівчата поведуть себе відповідно статево-рольової ідентифікації, у своєму юнацькому віці прагнуть зайняти позицію самостійного суб'єкта, самореалізуватися, свідомо регулювати основні види своєї поведінки, формують стійкі риси характеру (відповідно до статево-рольової ідентифікації). Але детальний аналіз показує, що кожна 4 дівчина (з опитаних) проявляє риси характеру притаманні чоловічій статі (чого не спостерігається серед юнаків). Решта дівчат поведеться відповідно до статево-рольової ідентифікації.

З метою виявлення особливостей мотивації на успіх та страху перед невдачами було використано опитувальник «Мотивація на успіх та страх перед невдачею» (А.О. Реан). Результати опитування серед дівчат представлені в діаграмі 1.

Діаграма 1. «Мотивація на успіх та страх перед невдачею» (Дівчата)

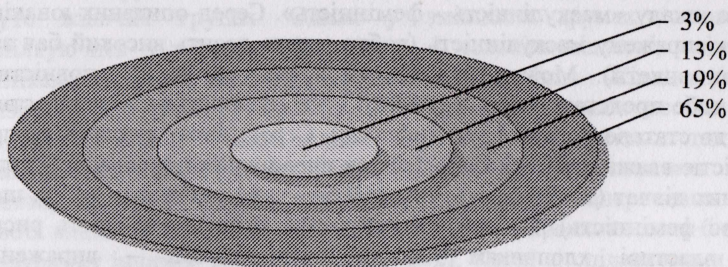

Умовні позначення:

- - страх перед невдачею;
- - мотиваційний полюс не виражений
- - тенденція мотивації на успіх;
- - мотивація на успіх

Результати опитування серед хлопців представлені в діаграмі 2.

Діаграма 2. «Мотивація на успіх та страх перед невдачею» (Хлопці)

Умовні позначення:

- страх перед невдачею; мотиваційний полюс не виражений
- тенденція мотивації на успіх; - мотивація на успіх

Як свідчать отримані дані отримані дані, переважаючим рівнем, мотивації на успіх та страху перед невдачею, є середній. Люди мотивовані успіх, але його досягнення залежить від певних обставин – від здібностей готовності особистості до ризику, внутрішньої впевненості та іншого. Юнаки у цьому випадку знаходяться у кращій ситуації. Вони більш ризиковані, активніші, впевненіші в собі, у порівнянні з дівчатами.

Шістдесят відсотків дівчат і шістдесят п'ять відсотків юнаків мають мотивацію на успіх, яка відноситься до позитивної мотивації. При такій мотивації люди, починаючи справу, маючи на увазі досягнення чогось конструктивного. В основі активності людини лежить надія на успіх і потреба в його досягненні. Такі люди зазвичай впевнені в собі, у своїх силах, відповідальні, ініціативні й активні. Їх відрізняє наполегливість у досягненні мети, цілеспрямованість.

До осіб, яким властивий страх перед невдачею, що відноситься до негативної мотивації, відносяться 34% дівчат і 19% хлопців. При даному типі мотивації активність людини пов'язана з потребою уникнути зриву, осуду, покарання, невдачі. Взагалі в основі цієї мотивації лежить ідея уникнення негативних очікувань. Починаючи справу, людина вже заздалегідь боїться можливої невдачі, думає про шляхи уникнення цієї гіпотетичної невдачі, а не про способи досягнення успіху.

Боязкість перед невдачею властива 3% дівчат та 3% хлопців. Це люди котрим властивий страх перед невдачею. Вони відрізняються підвищеною тривожністю, низькою впевненістю у своїх силах. Намагаючись уникати відповідальних завдань, а при цьому необхідності вирішення надприродних завдань можуть впадати в стан близьке до панічного. Принаймні ситуативна тривожність у них в цих випадках стає надмірно високою. Все це, разом з тим, може поєднуватися з досить

відповідальним ставлення до справи. Решта опитаних 3% дівчат і 13% юнаків не мають яскраво вираженого мотиваційного аспекту.

На основі вище з'ясованого можемо стверджувати, що в залежності від типу мотивації можна судити і про успіх під час спілкування. Почуватиметься людина впевнено чи навпаки розгублено і боязко, сміливо виражатиме свої думки або краще змовчить, щоб уникнути осуду, зауважень чи критики.

Як бачимо, навіть у спілкуванні мають місце гендерні відмінності між дівчатами та хлопцями. Гендерний підхід дає змогу оцінити ефективність спілкування – наскільки повно воно задовольняє потреби жінок і чоловіків. Підвищуючи роль спілкування в житті суспільства, потрібно брати до уваги, гендерний аспект спілкування, спрямований на реалізацію інтересів громадян – жінок і чоловіків, сформованих у контексті певних цінностей та потреб.

Отже, в ході виконання даної роботи було зроблено теоретичний аналіз матеріалу з даної теми, досліджено гендерні особливості спілкування у юнацькому віці, виявлено особливості мотивації на успіх та страх перед невдачею, вплив гендеру на комунікативні функції юнаків та дівчат. Було встановлено, що специфіка спілкування полягає в тому, що в процесі взаємодії суб'єктивний світ одного індивіда розкривається для іншого, відбувається взаємний обмін думками, інформацією, інтересами, почуттями, діяльністю тощо. В реальних міжособистісних контактах розкривається весь спектр якостей особистості, її комунікативний потенціал, соціальна значущість особистості, виявляються людські симпатії та антипатії, а головне – виявляються гендерні риси особистості, що є підтвердженням висунутої попередньо гіпотези. У зв'язку з цим надзвичайно важливо знати про статево-рольову ідентифікацію особистості, а також ті взаємини, які склалися між хлопцями та дівчатами в ході спілкування, від них, зрештою, залежить уся система спілкування окремої особистості, розвиток її комунікативного потенціалу, засоби, що використовуються у процесі взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Андреева Г. М. Социальная психология. М., 2006.
2. Вікіпедія – вільна енциклопедія.
3. Кон И.С. Психология юношеского возраста. – М.: Просвещение, 1979.
4. Общая психология: Курс лекций для первой ступени педагогического образования / Сост. Е. И. Рогов. - М.: ВЛАДОС, 2005.
5. Токарева Н.М., Шамне А.В. Методичні рекомендації до вивчення курсу вікової психології. – Видання друге, доповнене. – Кривий Ріг, 2007. – 96 с.
6. <http://difer-menwomen.ru>